

ŠKOLNÍ MINIMÁLNÍ PREVENTIVNÍ PROGRAM

Základní škola, Praha 10, Břečťanová 2919/6, p.o.

Barevná škola pro radost

Školní rok 2021 - 2022

1	ÚVOD.....	5
1.1	Rizikové chování	5
1.2	Úrovně primární specifické prevence	5
2	LEGISLATIVA ŠKOLNÍ PREVENCE RCH	6
2.1	MPP vychází z následujících dokumentů MŠMT	6
2.2	MPP vychází ze všeobecně právních předpisů.....	7
2.3	MPP vychází z dokumentů školy.....	7
3	ANALÝZA SOUČASNÉHO STAVU	7
4	CÍLE PRIMÁRNÍ PREVENCE.....	8
5	VYTYČENÍ RCH	8
6	FORMY A METODY PREVENCE.....	9
6.1	Formy prevence.....	9
6.1.1	Poskytnutí informace o problému	9
6.1.2	Interaktivní formy.....	9
6.1.3	Peer programy	10
6.1.4	Pozitivní klima třídy	10
6.1.5	Vytváření podmínek pro smysluplné využit volného času.....	10
6.1.6	Včasné rozpoznání varovných známek negativních jevů.....	10
6.1.7	Spolupráce s rodiči	10
6.1.8	Zapojení pedagogů a odborníků	10
6.1.9	Poskytování poradenských služeb.....	10
6.1.10	Zařazení problematiky bezpečnosti a ochrany zdraví (BOZ) ve škole	11
6.2	Metody prevence	11
6.2.1	Aktivní sociální myšlení.....	11
6.2.2	Kritické myšlení	11
6.2.3	Modelace a hraní rolí.....	11
6.2.4	Vyhledávání informací z různých zdrojů a prezentace	11

6.2.5	Zadávání samostatných prací.....	11
6.2.6	Eseje, výtvarné práce, slohové práce	11
6.2.7	Metody a prvky dramatické výchovy a osobnostně sociální výchovy	11
7	SPECIFICKÁ A NESPECIFICKÁ PRIMÁRNÍ PREVENCE NA ŠKOLE.....	11
7.1	Specifická primární prevence	11
7.1.1	Včasná pomoc.....	14
7.1.2	Pozitivní klima.....	14
7.1.3	Spolupráce a informovanost mezi učiteli a odborníky	14
7.2	Nespecifická primární prevence	14
7.2.1	Sportovní a kulturní aktivity.....	14
7.2.2	Kurzy	15
7.2.3	Volnočasové aktivity	15
8	VZDĚLÁVÁNÍ PEDAGOGŮ.....	15
9	POSTUPY ŠKOLY PŘI ŘEŠENÍ RCH	15
10	ŘEŠENÍ PŘESTUPKŮ U NEJZÁVAŽNĚJŠÍCH RIZIKOVÝCH JEVŮ.....	16
10.1	Záškoláctví.....	16
10.2	Vandalismus	17
10.3	Krádež	17
10.4	Šikana.....	18
10.5	Kyberšikana.....	21
10.6	Netolismus.....	22
10.7	Užití návykových látek.....	24
10.8	Syndrom týraného, zneužívaného a zanedbávaného dítěte (CAN)	25
10.9	Poruchy příjmu potravy	27
10.10	Sebepoškozování.....	28
10.11	Homofobie.....	30
10.12	Subkultury	30

10.12.1 Anarchismus	31
10.12.2 Emo.....	31
10.12.3 Gothis/Witch.....	32
10.12.4 Hip-hop.....	32
10.12.5 Punk.....	33
10.12.6 RPG komunity/síťové PC hry.....	33
10.12.7 Skinheads.....	34
10.13 Rizikové sexuální chování	35

1 ÚVOD

Existence rizikového chování, se kterou se téměř denně setkáváme ve škole i mimo ni, se týká každého z nás, pedagogů, rodičů a všech, kteří přicházejí do kontaktu s dětmi a mládeží.

1.1 Rizikové chování

Pojem *rizikové chování (RCH)* zahrnuje *rozmanité formy chování*, které *mají negativní dopady na zdraví, sociální nebo psychologické fungování jedince*, nebo *ohrožují jeho sociální okolí*. Rizikové chování představuje různé typy chování, které se pohybují na škále od extrémních projevů chování „běžného“ (např. provozování adrenalinových sportů) až po projevy chování na hranici patologie (např. nadměrné užívání alkoholu, cigaret, kofeinu či nelegálních drog, násilí).

Naše škola má ve svém školním vzdělávacím plánu zahrnuty i informace o těchto jevech i postupy jak se proti nim vymezit. Pouze dítě zdravé, spokojené a sebevědomé má větší šanci odolat negativním vlivům okolí. Věnujeme zvýšenou pozornost žákům se spatným prospěchem a s méně podnětným zázemím.

1.2 Úrovně primární specifické prevence

Základní charakteristikou efektivní primární prevence RCH je dlouhodobá a kontinuální práce s dětmi a mládeží, která je prováděna v menších skupinách a za aktivní účasti cílové skupiny. Specifickou primární prevenci lze rozdělit podle cílové skupiny, intenzity programu, podle prostředků a nástrojů, které program využívá a na jaké úrovni je zapojení cílové skupiny, a to do tří úrovní:

Všeobecná primární prevence – se zaměřuje na běžnou populaci dětí a mládeže, zohledňuje pouze věková kriteria. Jedná se většinou o programy pro větší počet účastníků (obvykle třída, skupiny do 30 účastníků).

Selektivní primární prevence – se zaměřuje na skupiny osob, u kterých jsou ve zvýšené míře přítomny rizikové faktory pro vznik a vývoj různých forem RCH a jsou většinou více ohrožené než jiné skupiny populace. Pracujeme zde s menšími skupinami, případně i jednotlivci.

Indikovaná primární prevence – je zaměřena na jedince, u kterých se již vyskytly projevy RCH. Jedná se o práci s populací s výrazně zvýšeným rizikem výskytu či počínajících projevů RCH. Jedná se o individuální práci s klientem.

Naše škola zpracovala školní preventivní strategii jako součást ŠVP s názvem Minimální preventivní program, Barevná škola pro radost (dále jen MPP), který vychází z programů předcházejících let, navazuje na ně a pokračuje v nich. Tomuto MPP předcházela realizace několika minimálních preventivních programů v letech 2013 - 2015, které byly průběžně vyhodnocovány a evaluovány školním metodikem prevence a vedením školy. MPP je konkrétní dokument zaměřený na výchovu žáků ke zdravému životnímu stylu. Rozvíjí u žáků sociálně komunikativní dovednosti a podporuje pestrost forem preventivní práce s žáky. Včasná prevence je založena na ochraně fyzického i psychického zdraví žáků. Směřuje k pozitivnímu postoji k vlastnímu tělu, životu a hledáním kladných životních cílů s osobnostním i sociálním růstem každého žáka.

MPP je určen pro všechny věkové kategorie našich žáků. Od nejmladších v 1. třídách, ale je zaměřen především na žáky ve věku 11 - 15 let, které považujeme za nejohroženější skupinu. Předpokladem pro účinnou realizaci MPP je spolupráce všech pedagogů školy a institucí. Nejdůležitější je ale především spolupráce se zákonnými zástupci žáků.

2 LEGISLATIVA ŠKOLNÍ PREVENCE RCH

2.1 MPP vychází z následujících dokumentů MŠMT

- Metodického doporučení k primární prevenci rizikového chování u dětí, žáků, studentů ve školách a školských zařízení č.j. 21291/2010 - 28
- Metodického pokynu Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy k řešení šikanování ve školách a školských zařízeních č.j. 22294/2013 - 1
- Národní strategie primární prevence rizikového chování dětí a mládeže na období 2013 - 2018
- Vyhláška č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a poradenských zařízeních

2.2 MPP vychází ze všeobecně právních předpisů

- Zákon č. 56/2004Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělání
- Zákon č. 94/1963Sb., zákon o rodině
- Zákon č. 200/1999 Sb., o přestupcích
- Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně právní ochraně dětí
- Trestní zákon:
 - §187 pohlavní zneužívání - zneužití osoby mladší 15 let
 - § 198 týrání svěřené osoby
 - § 260 podpora a propagace hnutí směřujících k potlačení práv a svobod člověka
 - § 263 omezování osobní svobody vyznání
 - § 353 - 354 Zákon č. 40/2009 Sb., (stalking)
 - § 364 - 368 Zákon č. 40/2009Sb., (oblast násilných činů páchaných na dětech a povinnost pro školská zařízení jejich ohlášení)
- Občanský zákoník:
 - § 12 -13 Zákon č. 40/1964 Sb., zákaz natáčení, fotografování a zveřejňování snímků bez souhlasu dotyčné osoby
 - § 751 - 753 zvláštní ustanovení proti domácímu násilí

2.3 MPP vychází z dokumentů školy

- a) Řádu školy
- b) Klasifikačního řádu

3 ANALÝZA SOUČASNÉHO STAVU

Naše škola je pavilonového typu a patří, co se velikosti týče, spíše k menším školám. V letošním školním roce se zde vzdělává cca 503 žáků na I. a II. stupni. Škola se nachází v klidné části městského sídliště Prahy 10 - Zahradní město a disponuje

rozlehlým travnatým pozemkem se zahradou, víceúčelovým hřištěm a vlastní tělocvičnou.

Nad žáky je po celou dobu vyučování stanoven pedagogický dozor, včetně dozoru u šaten před i po vyučování. Za rizikové považujeme vzhledem k prevenci, právě šatny, šatny u tělocvičny, WC a hřiště. Školní metodik prevence spolupracuje s vedením školy, výchovným poradcem a třídními učiteli. Zajišťuje odborná školení ostatních pedagogů a programy prevence pro žáky.

4 CÍLE PRIMÁRNÍ PREVENCE

Cílem minimální prevence je zvýšit odolnost dětí a mládeže vůči různým projevům RCH. Důraz klademe na informovanost žáků v hodinách výchovy ke zdraví, občanství, chemie, přírodopisu a dalších předmětů a na nabídku volnočasových aktivit. Při realizaci preventivní strategie, chceme žáky vést ke správnému sebehodnocení, ke stanovení si reálných cílů v životě, k poznání sebe sama, ke zvládání stresů a k dovednostem řešit své problémy bez zneužití návykových látek. Za důležitou považujeme motivaci rodičů a jejich spolupráci v rámci programu. Naším cílem je reakce na aktuální stav prevence RCH, dále pak včasné zachycení všech projevů spojených s psychickou a fyzickou šikanou mezi žáky.

5 VYTYČENÍ RCH

Primární prevence RCH u žáků je zaměřena na:

- 1.) předcházení následujícím rizikovým jevům v chování žáků
 - rizikové sportovní aktivity, chování v dopravě, prevence úrazů
 - záškoláctví a neplnění školních povinností
 - vandalismus
 - násilí a šikanu
 - kyberšikanu, netolismus (virtuální drogy), gambling (patologické hráčství)
 - xenofobii, rasismus
 - závislost na politickém a náboženském extremismu

- užívání návykových látek (tabák, alkohol, omamné a psychotropní látky)
- onemocnění HIV/AIDS a dalšími infekčními nemocemi souvisejícími s užíváním návykových látek

2.) rozpoznání a zajištění včasné intervence zejména v případech

- domácího násilí
- týrání a zneužívání dětí
- ohrožování mravní výchovy mládeže
- poruch příjmu potravy
- specifického životního stylu (graffiti, sprejeři)

6 FORMY A METODY PREVENCE

MPP je zprostředkován všem žákům zajímavými formami a metodami.

6.1 Formy prevence

6.1.1 Poskytnutí informace o problému

- v rámci výuky jednotlivých předmětů, efektivnější jsou besedy s diskusí s odborníky - výchova a vzdělání v oblasti práv a k demokratickým hodnotám, osvěta v sexuálně zdravotní oblasti.

6.1.2 Interaktivní formy

- směřující k posílení osobnosti a jejího chování. Sebeuvědomění, sebedůvěry umět chválit sebe i druhé, schopnost přijímat odpovědnost za své jednání a vyrovnat se s kritikou, relaxační techniky, umět se dobře rozhodovat, zlepšit sebeovládání - zvládat stres, depresi, hněv a agresi, mezilidskou komunikaci - vyjednávání a řešení konfliktů. Pro tyto formy prevence je využívána aktivita cílových skupin na besedách s diskuzí, vrstevnických programech a psychohrách (zážitkových hrách).

6.1.3 Peer programy

- zapojení do osvěty prevence odborníkem vyškolený vrstevník (stejný věk, stejná sociálně - kulturní skupina, stejné zázemí), který šíří informace o dané problematice a podporuje zdravé normy a způsoby chování. Součástí programů jsou vždy interaktivní metody.

6.1.4 Pozitivní klima třídy

- vytváření pozitivního klimatu ve třídě: spokojená a tvůrčí atmosféra.

6.1.5 Vytváření podmínek pro smysluplné využit volného času

6.1.6 Včasné rozpoznání varovných známek negativních jevů

- např. náhlé zhoršení prospěchu a chování, únava, ztráta zájmů, změna chování kolektivu, změna charakteru vztahů.

6.1.7 Spolupráce s rodiči

- motivace ke spolupráci na realizaci preventivních programů, třídní schůzky, letáky s materiélem, aktivní pomoc při výletech, školních akcích jako jsou tvůrčí dílny, Vánoční trhy, Dny otevřených dveří, školy v přírodě.

6.1.8 Zapojení pedagogů a odborníků

- zapojení ostatních pedagogů a odborníků na danou problematiku. Informace učitelé získávají na pedagogických poradách, odborných přednáškách s pracovníky PPP, spolupracují se specializovanými a ostatními institucemi (PPP, Policie, krizová centra, Domovy pro děti a mládež, Magistrát hlavního města Prahy, Sociální odbor pro prevenci a kriminalitu Prahy 10).

6.1.9 Poskytování poradenských služeb

- poskytování poradenských služeb školního metodika prevence a výchovného poradce žákům a jejich rodičům. Zajišťování poradenských služeb specializovaných poradenských a preventivních zařízení pro žáky, rodiče, učitele.

6.1.10 Zařazení problematiky bezpečnosti a ochrany zdraví (BOZ) ve škole

- zařazením problematiky BOZ ve školních dokumentech, nácviku zaměstnanců a žáků školy s opatřením, které chrání bezpečnost a zdraví. Praktické nácviky činností při mimořádných situacích a požáru, dále pak krizové situace spojené s ohrožením násilí ve školním prostředí, které přichází z vnějšího i vnitřního prostředí.

6.2 Metody prevence

6.2.1 Aktivní sociální myšlení

6.2.2 Kritické myšlení

6.2.3 Modelace a hraní rolí

6.2.4 Vyhledávání informací z různých zdrojů a prezentace

6.2.5 Zadávání samostatných prací

6.2.6 Eseje, výtvarné práce, slohové práce

6.2.7 Metody a prvky dramatické výchovy a osobnostně sociální výchovy

7 SPECIFICKÁ A NESPECIFICKÁ PRIMÁRNÍ PREVENCE NA ŠKOLE

7.1 Specifická primární prevence

Aktivity specifické primární prevence jsou cíleně směrovány k efektivní prevenci a eliminaci škod způsobené jejich výskytem mezi žáky. Cílem je těmto jevům rizikového chování zabránit.

Primární prevenci na I. stupni má na starosti především třídní učitel. Jednotlivá téma jsou zařazena hlavně do přírodovědy, vlastivědy a prvouky. Zvolená forma vždy odpovídá věku žáků.

I. stupeň:

- Zdravě žít - výživa, hygiena, hodnota zdraví, nemoc, léky a drogy.
- Učit se komunikovat, rozumě reagovat na různé podněty, nevytvářet konfliktní prostředí, umět se dohodnout, vhodně požádat o pomoc, umět slušně odmítnout.

- Vytvářet pozitivní sociální klima - pocit bezpečí, zdravé sebevědomí, kamarádství, vyjádřit radost, ovládat se a chápát pozitivní hodnoty.
- Hledat možnost sebeuplatnění- zájmové aktivity.

II. stupeň:

- Získat základní a nezkreslené informace o drogách a riziku zneužívání.
- Zvyšovat sociální kompetence - orientace v sociálních vztazích, přijímání odpovědnosti za sebe, za své chování, řešit problémy, konflikty, čelit nátlaku a umět se vyrovnat s problémy.
- Odstraňovat nedostatky v chování - ovládat emoce a naučit se jim rozumět, reagovat na stres a účinně se bránit všem formám sebedestrukce a šikany.
- Napomáhat formovat postoje, posilovat právní vědomí, úctu k zákonu, uvědomit si vlastní hodnoty, zaujmout správné stanovisko k rizikovému chování, včetně šikany.

Na II. stupni jsou téma zařazena do předmětů:

Výchova ke zdraví

- zdravá výživa, režim dne, poznej a stanov si reálné a pozitivní cíle
- správný způsob využití volného času, vytvoř si cíle pro zdravý způsob života
- duševní hygiena, pojmenuj problém, vyjádři své pocity,
- vztahy mezi lidmi a komunikace, jaký vliv na tebe mají vrstevníci, umíš říci ne?
Jednej a ujasni si důsledky svého jednání
- dospívání a jeho problematika
- reprodukce a reprodukční orgány
- zneužívání návykových látek

Výchova k občanství

- práva dítěte
- zneužívání návykových látek
- šikana a xenofobie, racismus, homofobie
- kyberšikana a gambling, netolismus
- masmédia - jejich přínos a nebezpečí
- kriminalita, soudy, policie,
- duševní hygiena

- obohacování kultur
- sexuální výchova
- negativní působení sekt
- finanční gramotnost

Přírodopis

- zdravý životní styl
- léčivé a toxické látky, jejich návykovost
- biologie člověka, vliv návykových látek na jednotlivé orgány
- nakažlivé nemoci
- poruchy příjmu potravy

Dějepis

- intolerance, antisemitismus, extremismus, rasismus, xenofobie

Tělesná výchova

- pohybová aktivita
- smysl pro fair play
- posilování zdravého sebevědomí
- vzájemná pomoc
- rizikové sporty

Informatika

- kyberšikana, gambling, netolismus

Chemie

- toxické látky a jejich účinky
- rozpouštědla a jejich zneužití
- těkavé látky

Český jazyk

- slohové práce na téma zdravý životní styl aj.
- výchovně působící literatura s tematikou rizikového chování

Výtvarná výchova

- výtvarné zpracování dané tematiky
- subkultury, jejich móda a symbolika
- street art a paragrafy

7.1.1 Včasná pomoc

Žákům nabídnout pomoc v každé situaci - všichni pedagogové.

7.1.2 Pozitivní klima

Podpora dobrých vzájemných vztahů mezi žáky ve třídách, vrstevnických skupinách s dětmi různého věku, za přispění působení třídních učitelů nastavit pozitivní klima ve třídách.

7.1.3 Spolupráce a informovanost mezi učiteli a odborníky

Spolupráce s kolegy, vzájemná a pravidelná informovanost o chování a jednání žáků, společné důsledné sjednocení požadavků na dodržování školního rádu na I. a II. stupni.

7.2 Nespecifická primární prevence

Nespecifickou primární prevencí se rozumí veškeré aktivity podporující zdravý životní styl, smysluplné využití volného času a jiných programů vedoucí k dodržování určitých společenských pravidel, zdravému rozvoji osobnosti, odpovědnosti za sebe sama a své jednání. Škola podporuje:

7.2.1 Sportovní a kulturní aktivity

Sportovní a kulturní aktivity pro žáky v době školního vyučování i mimo něj. Zapojení žáků do soutěží a akcí.

7.2.2 Kurzy

Adaptační kurzy, lyžařský výcvik žáků 7. ročníku, případně i z jiných ročníků, ozdravné pobytu pro žáky na Černé hoře v Krkonoších, plavecký výcvik 2. tříd. Výlety, exkurze, projekty.

7.2.3 Volnočasové aktivity

V primární nespecifické prevenci má nezastupitelné místo zájmová činnost žáků. Proto jim každoročně nabízíme pestrou nabídku, ze které si každý může vybrat. Volnočasové aktivity jsou nabízeny žákům 1. a 2. stupně, i těm žákům, kteří nenavštěvují školní družinu.

Zájmové kroužky využívají především žáci I. stupně, kteří navštěvují školní družinu.

Vybírat mohou ze široké nabídky: viz

<https://www.zsbrectanova.cz/cz/clanek/krouzky>

Pro žáky II. stupně nabízí škola:

- Sportovní hry
- Klub deskových her

8 VZDĚLÁVÁNÍ PEDAGOGŮ

Odborné vzdělávání ŠMP a dalších pedagogů v oblasti primární a sekundární prevence je realizováno dle aktuální nabídky vzdělávacích institucí a finančních možností školy. Pozornost škola věnuje legislativě v oblasti RCH.

9 POSTUPY ŠKOLY PŘI ŘEŠENÍ RCH

Škola vytváří podmínky pro předcházení výskytu RCH žáků v prostorách školy v době školního vyučování, včetně všech školních akcí i mimoškolní činnosti.

Zajišťuje bezpečnost a ochranu zdraví v prostorách školy v době školního vyučování, včetně veškerých školních akcí.

- Poskytuje žákům a zákonním zástupcům věcné a pravdivé informace formou, která je přiměřená jejich rozumovému a osobnostnímu vývoji.

Působí na žáky v oblasti primární prevence a do veškerých poučení o bezpečnosti a ochraně zdraví jsou zakotveny informace o nebezpečí užívání návykových látek, a zákazu jejich užívání při všech činnostech souvisejících se školními aktivitami.

Poskytuje žákům a jejich zákonním zástupcům informace o pomáhajících institucích a možnostech řešení krizových situací.

10 ŘEŠENÍ PŘESTUPKŮ U NEJZÁVAŽNĚJŠÍCH RIZIKOVÝCH JEVŮ

U každého výskytu RCH řeší učitel, třídní učitel, vzniklou situaci s:

- vedením školy (ředitel školy a jeho zástupce, výchovný poradce, školní metodik prevence)
- školním poradenským pracovištěm (školní psycholog, školní metodik prevence, výchovný poradce, speciální pedagog)
- obvodní metodik prevence (Prahu 10)
- Pedagogicko - psychologickou poradnou pro Prahu 10
- SVP (Střediskem výchovné péče)
- OSPOD (oddělení sociálně právní ochrany dětí)
- Policie ČR

10.1 Záškoláctví

Za záškoláctví („chození za školu“) je považována **neomluvená absence žáka**. Absenci žáka **omlouvá pedagog, nikoliv rodič**, a to na základě písemné žádosti zákonního zástupce vždy v souladu s pravidly školy o omlouvání absence ve škole. Neomluvenou absencí se jedná o přestupek, kterým žák úmyslně zanedbává školní docházku. Je chápáno jako porušení školního řádu (pravidel stanovených školou), současně jde o porušení školského zákona, který vymezuje povinnou školní docházku.

Postih za záškoláctví se řídí školním řádem. Viz. Metodický pokyn k jednotnému postupu při uvolňování a omlouvání žáků z vyučování, prevenci a postihu záškoláctví Č j.: 10 194/2002-14

10.2 Vandalismus

Vandalismus ve školním prostředí se projevuje ničením **školního majetku**, nebo jeho poškozováním a ničením majetku ostatních žáků a žákyň, případně dalších členů školní komunity. Jedná se buď o významné útoky na věci, které mají za následek **jejich úplné zničení** (ulomené části nábytku, prokopnuté dveře, utržené vodovodní kohoutky, utrhané hadice od hasicích přístrojů, zničené školní pomůcky, učebnice části oblečení) **nebo významné poškození** (čmáranice a nápisy na zdech nebo školním nábytku, popsané a polité učebnice, nalepený toaletní papír na stropě apod.)

V případě, kdy způsobená škoda je nepatrná nebo malá (dle platného trestního zákoníku činí výše škody nikoliv nepatrné 5.000,- Kč), je třeba věc oznámit rodičům tehdy, jestliže dítě věc poškodilo úmyslně a nejeví žádnou snahu o nápravu. V případě škod většího rozsahu nebo škod na majetku někoho třetího (spolužák, cizí osoby v průběhu školní exkurze atd.) jsou rodiče informováni vždy.

Škola nahlásí případ vandalismu Policii ČR v případě, kdy je škoda nikoliv nepatrná, nikdo nejeví snahu o nápravu a škola není vlastními silami schopná domoci se takové nápravy. Musí se jednat o úmyslné poškození nebo zničení věci. Nahlašuje se také tehdy, jestliže o to žádá poškozený nebo poškozená nebo jejich zákonné zástupci.

V případech, kdy se jedná o opakováne jednání a výchovná a další opatření, která zvolila škola, neměla žádný účinek, se vyrozumí OSPOD.

10.3 Krádež

Krádež je takové jednání, při kterém se **někdo zmocní věci, která není jeho** a to **za účelem si ji ponechat**, používat ji apod., aniž by s tím majitel věci souhlasil, nebo o tom byl informován.

O jejím šetření třídní učitel provede záznam, ze kterého budou jasně vyplývat všechny důležité skutečnosti: kdo - kdy - kde - jak - proč - čím.

Škola se pečlivě zabývá příčinami a s náhradou škody postupuje jako u vandalismu. Preferuje nápravu vztahu mezi poškozeným a zlodějem (věc je vrácena, nebo s omluvou nabídnuta kompenzace).

Vždy jsou vyrozuměni zákonné zástupci poškozeného, rodiče zloděje až po zjištění příčin krádeže.

Jestliže se jedná o škodu většího rozsahu, vyrozumí Policii ČR a oznámí podezření na páchaní přestupku proti majetku, případně trestného činu majetkové povahy. Škoda většího rozsahu (škoda větší dle trestního zákoníku je 50.000,- Kč, škoda velkého rozsahu dle trestního zákoníku je 5.000.000,- Kč , viz. § 138) škoda nikoli nepatrná 5000,- Kč je hranice pro trestný čin.

V případě, že je ukradena věc menší hodnoty než 5000,- Kč (a je to bez použití násilí – překonání překážky, není to vloupání) jedná se o přestupek proti majetku dle § 50 zák. o přestupcích č. 200/1990 Sb. v platném znění. Škoda na odcizené věci od 5000,- Kč výše je trestným činem krádeže dle ustanovení § 205 trestního zákoníku.

V případě, že byla odcizena věc s hodnotou menší než 5.000,-Kč, ale bylo použito násilí – vypáčená skříňka, šatna, šuplík...nebo násilí vůči osobě a snaha zmocnit se věci – loupež, jedná se vždy o trestný čin.

10.4 Šikana

Šikana je takové chování, kdy **jeden žák, nebo více žáků opakovaně ubližuje někomu, kdo se neumí, nebo nemůže bránit.**

- Žákům školy je umožněno nahlásit šikanu anonymně na vytvořenou emailovou adresu učiteli, ke kterému má důvěru, nebo do Schránky důvěry.

- Učitelé se nesnaží bagatelizovat, ale i nezveličovat žádný nahlášený, či sledovaný případ možné šikany.

- Ve třídách je nutné vysvětlit, co je považováno za šikanu a co je pošťuchování (vše přiměřeně věku žáků).

- Učitelé dbají na to, aby děti poznaly, je li někdo šikanován a aby se takového jednání pokud možno nedopouštěly.

- Naučit děti jasně a srozumitelně říkat, že se jim nějaké chování nelibí, tak aby to ostatní pochopili.

Rodiče žáků by si měli všímat především těchto možných signálů šikanování:

- Za dítětem nepřicházejí domů spolužáci nebo jiní kamarádi.
- Dítě nemá kamaráda, s nímž by trávilo volný čas, s nímž by si telefonovalo apod.
- Dítě není zváno na návštěvu k jiným dětem.
- Nechuť jít ráno do školy (zvláště když dříve mělo dítě školu rádo). Dítě odkládá odchod z domova, případně je na něm možno i pozorovat strach.
- Ztráta chuti k jídlu.
- Dítě nechodzi do školy a ze školy nejkratší cestou, případně střídá různé cesty, prosí dovoz či odvoz autem.
- Dítě chodí domů ze školy hladové (agresoři mu berou svačinu nebo peníze na svačinu).
- Usíná s pláčem, má neklidný spánek, křičí ze snu, např. "Nechte mě!"
- Dítě ztrácí zájem o učení a schopnost soustředit se na ně.
- Dítě bývá doma smutné či apatické nebo se objevují výkyvy nálad.
- Zmínky o možné sebevraždě.
- Odmítá svěřit se s tím, co je trápí.
- Dítě žádá o peníze, přičemž udává nevěrohodné důvody (například opakováně říká, že je ztratilo), případně doma krade peníze.
- Dítě nápadně často hlásí ztrátu osobních věcí.
- Dítě je neobvykle, nečekaně agresivní k sourozencům nebo jiným dětem, možná projevuje i zlobu vůči rodičům.
- Dítě si stěžuje na neurčité bolesti břicha nebo hlavy, možná ráno zvrací, snaží se zůstat doma.
- Své zdravotní obtíže může přehánět, případně i simuloval (manipulace s teploměrem apod.).
- Dítě se vyhýbá docházce do školy.
- Dítě se zdržuje doma více, než mělo ve zvyku.
- Žák je o přestávkách často osamocený, ostatní o něj nejeví zájem, nemá kamarády.
- Při týmových sportech bývá jedinec volen do mužstva mezi posledními.
- Při přestávkách vyhledává blízkost učitelů.
- Má-li žák promluvit před třídou, je nejistý, ustrašený.
- Působí smutně, nešťastně, stísněně, mívá blízko k pláči.
- Stává se uzavřeným.
- Jeho školní prospěch se někdy náhle a nevysvětlitelně zhoršuje.

- Jeho věci jsou poškozené nebo znečištěné, případně rozházené.
- Zašpiněný nebo poškozený oděv.
- Stále postrádá nějaké své věci.
- Odmítá vysvětlit poškození a ztráty věcí nebo používá nepravděpodobné výmluvy.
- Mění svoji pravidelnou cestu do školy a ze školy.
- Začíná vyhledávat důvody pro absenci ve škole.
- Odřeniny, modřiny, škrábance nebo řezné rány, které nedovede uspokojivě vysvětlit.

Přímé znaky šikany např.:

- posměšné poznámky na adresu žáka, pokořující přezdívka, nadávky, ponižování, hrubé žerty na jeho účet. Rozhodujícím kritériem je, do jaké míry je daný žák konkrétní přezdívkou nebo „legrací" zranitelný.
- Kritika žáka, výtky na jeho adresu, pronášené zejména nepřátelským až nenávistným či pohrdavým tónem.
- Nátlak na žáka, aby dával věcné, nebo peněžní dary šikanujícímu, nebo za něj zaplatil
- Příkazy dostává žák od jiných spolužáků, zejména pronášené panovačným tónem, příkazům se podřizuje.
- Nátlak na žáka k vykonání nemorálních až trestních činů či spoluúčasti na nich.
- Honění, strkání, št'ouchání, rány, kopání, které třeba nejsou zvlášť silné, ale je nápadné, že je oběť neoplácí
- Rvačky, v nichž jeden z účastníků je zřetelně slabší a snaží se uniknout

Metody vyšetřování šikany pedagogickým pracovníkem:

- Rozhovor s těmi, kteří na šikanování upozornili a s oběťmi
- Nalezení vhodných svědků
- Individuální, případně konfrontační rozhovory se svědky (nikoli však konfrontace obětí a agresorů)
- Zajištění ochrany obětem
- Rozhovor s agresory, případně konfrontace s nimi
- Hledání pomoci pro oběti i agresory

Výchovná opatření v případě dokázané šikany

Pro potrestání agresorů jsou připravena následující výchovná opatření:

- Napomenutí, důtka třídního učitele, důtka ředitele
- Snížení známky z chování

- Převedení do jiné třídy, školy
- Pro nápravu situace ve skupině je potřeba pracovat s celým třídním kolektivem. Je nezbytné vypořádat se s traumaty těch, kteří přihlíželi, ale nezasáhli (mlčící většina).

V mimořádných případech se užijí další opatření

- Ředitel školy doporučí rodičům dobrovolné umístění dítěte do pobytového oddělení SVP, případně doporučí realizovat dobrovolný diagnostický pobyt žáka v místě příslušném diagnostickém ústavu
- Ředitel školy podá návrh orgánu v sociálně právní ochrany dítěte k zahájení práce s rodinou, případně k zahájení řízení o nařízení předběžného opatření či ústavní výchovy s následným umístěním v diagnostickém ústavu.

Spolupráce školy se zákonnými zástupci

Pokud rodiče informují školu o podezření na šikanování, je za odborné vyšetření záležitosti odpovědný ředitel školy. Při nápravě šikanování je potřebná spolupráce vedení školy nebo školského zařízení školního metodika prevence a dalších pedagogických pracovníků, jako s rodinou oběti, tak i s rodinou agresora. Při jednání s rodiči dbají pedagogičtí pracovníci na taktní přístup a zejména na zachování důvěrnosti informací.

Je nutné předem informovat rodiče o tom, co dělat v případě, když se dozví o šikanování. Nezastupitelnou roli v této situaci sehrávají třídní učitelé.

10.5 Kyberšikana

Kyberšikanu definujeme jako **zneužití ICT (informačních komunikačních technologií), zejména pak mobilních telefonů a internetu**, k takovým činnostem, které mají někoho záměrně ohrozit, ublížit mu. **Oproti šikaně tváří v tvář má kyberšikana ze své podstaty mnohem větší dosah**, čímž ještě více zhoršuje prožívání oběti.

Kyberšikana bývá u dětí školního věku často doplňkem klasické přímé a nepřímé šikany. Je tedy důležité při řešení prověřit případné souvislosti s klasickou šikanou. Tedy pokud probíhá klasická šikana (př. nadávky, ponižování...), je nutné zjistit situaci oběti v kyberprostoru (mobil, profil, chat,...) a naopak.

Škola má ve školním řádu zanesena pravidla používání ITC, intranetu, mobilních telefonů a pravidel fotografování. Postup RCH kyberšikany řeší škola jako při šikaně.

10.6 Netolismus

Termínem netolismus označujeme závislost na tzv. virtuálních drogách. Mezi ně patří zejména:

- počítačové hry
- sociální sítě
- internetové služby (různé formy chatu)
- virtuální videa
- mobilní telefony
- televize

Tělesná rizika spojená s užíváním počítače se projevují především v oblasti pohybového aparátu a vizuálního systému. U dětí byly v souvislosti s nadužíváním počítače popsány případy astigmatismu. Na všechny problémy spojené s očima často navazují bolesti hlavy. Zatěžování nervového systému vede k poruchám paměti a komunikačních schopností. Rizika spojená s netolismem rostou zejména u těch žáků, kteří již mají problémy v reálném světě. Své potřeby kompenzují ve světě virtuálním, kde pak hledají útočiště a svůj neúspěch v realitě nahrazují úspěchem v kyberprostoru.

K příznakům netolismu patří:

- méně vykonané práce
- pocit prázdnотy, když není člověk u počítače
- ztráta kontroly nad časem stráveným u počítače
- brzké vstávání k počítači nebo ponocování u počítače
- rostoucí nervozita a neklid, když člověk delší dobu nemůže hrát
- přemýšlení o počítači, když ho člověk zrovna nepoužívá
- krádení peněz na nákup her
- stále více a více času potřebného k uspokojení ze hry
- zkreslování, zatajování informací o své závislosti
- hraní kvůli úniku od osobních problémů
- narušené vztahy s rodinou

- zanedbávání učení
- opouštění dřívějších zájmů a přátel
- zhoršující se školní výsledky

Jak mohou rodiče předcházet rozvoji netolismu:

- Sledujte, jaké hry děti hrají.
- Uvědomte si, že hry mají i kladné stránky, některé umožňují rozvíjet logiku, postřeh, schopnost orientace ve složité situaci, koordinaci očí a rukou, koncentraci, plánování, řešení problémů a další schopnosti. Důležitý je výběr her a přiměřenost času jim věnovaného.
- Hrajte hry spolu s dítětem a potom si o nich povídejte – pomáháte tak rozlišovat fikci od reality.
- Stanovte striktní limity, kdy dítě může hrát a kdy ne.
- Dávejte pozor, aby dítě nehrálo hry u kamarádů.
- Zjistěte, zda dítě hraním počítačových her neutíká od nějakých problémů.
- V průběhu hraní veděte dítě k tomu, aby si po určité době (např. po hodině) udělalo přestávku, během ní o hře mluvte.
- Podporujte dítě v jiných zájmech.
- Předcházejte tomu, aby se dítě nudilo.
- Posilujte zdravé sebevědomí dítěte

Hlavními úkoly každého pedagoga je vzdělávat a vychovávat. Provádět úspěšné intervence týkající se problematiky netolismu nespadá do jeho kompetencí. V této oblasti si ale všímáme varovných a nežádoucích změn v chování našich žáků. Podobně jako u většiny typů rizikového chování vnímáme:

- narušení vztahů
- zhoršení prospěchu (žákovi nezbývá čas na učení)
- unavenosti (hraje dlouho do noci)
- ztráty kamarádů (vymění je za ty virtuální)
- zvýšené agresivity (spojené především s nemožností být on-line)

Škola řeší problém zjištěného netolismu konzultací se zákonnými zástupci a nabídne odkaz na odbornou pomoc.

10.7 Užití návykových látek

Návykovou látkou se rozumí alkohol, omamné látky, psychotropní látky způsobilé nepříznivě ovlivnit psychiku člověka nebo jeho ovládací nebo rozpoznávací schopnosti nebo sociální chování. (§ 130. z. č.40/2009 Sb., trestní zákoník).

Zakázána je výroba, distribuce, přechovávání, šíření i propagace omamných a psychotropních látek a to bez ohledu na věk žáka a prostředí, ve kterém by k tomu docházelo. **Je zakázáno rovněž navádění k užívání těchto látek**

Školním řádem škola stanoví zákaz užívání návykových látek (dále jen NL), jejich distribuci, přechovávání a další formy nakládání. Současně stanoví zákaz vstupu do školy pod jejich vlivem. Školním řádem stanoví rovněž sankci za porušení zákazu. Při používání sankcí je nutný individuální přístup podle vážnosti jednotlivých případů.

V případě, kdy **pracovníci školy** zadrží u **některého žáka NL**, kterou považují za omamnou nebo psychotropní, **postupují takto:**

1) **O nálezu sepíší stručný záznam** s vyjádřením žáka, u kterého byla látka nalezena, datum, místo a čas nálezu a jméno žáka. Zápis podepíše i žák, u kterého byla látka nalezena (nebo který látku odevzdal). V případě, že podepsat odmítá, uvede pracovník tuto skutečnost do zápisu. Zápisu a rozhovoru se žákem je přítomen/na ředitel školy nebo jeho zástupce.

2) **Látku nepodrobují žádnému testu** ke zjištění její chemické struktury

3) **O nálezu ihned uvědomí vedení školy** spolu s písemným záznamem

4) **O nálezu vyrozumí Policii ČR**, která provede identifikaci a zajištění podezřelé látky.

V případě časové překážky na straně Policie se z praktických důvodů doporučuje za přítomnosti dalšího pracovníka školy s použitím gumových/latexových rukavic vložit látku do obálky, napsat datum, čas a místo nálezu. Obálku přelepit, přelep

opatřit razítkem školy a svým podpisem a uschovat do školního trezoru. Zajištěnou látku následně předat Policii ČR.

- 5) V případě kdy je **žák pod vlivem NL** do té míry, že je ohrožen na zdraví a životě, zajistí škola nezbytnou pomoc a péči, **zavolá lékařskou službu první pomoci**. Pokud byla látka nalezena u žáka, který se jí intoxikoval, předají látku přivolanému lékaři. Může to usnadnit léčbu, neboť u řady NL jsou známy protilátky, které odstraní, nebo zmírní akutní účinek NL.
- 6) **Škola vyrozumí zákonného zástupce** a vyzve jej, aby žáka vyzvedl, protože není zdravotně způsobilý k pobytu ve škole. Vyrozumění škola učiní i v případě, že žák způsobilý k výuce je.
- 7) **Jestliže není zákonný zástupce dostupný, vyrozumí škola orgán sociálně právní ochrany a vyčká jeho pokynů.** Současně plní oznamovací povinnost k orgánům **sociálně právní ochrany dítěte**.
- 8) **Konzumací NL se vyvozuje výchovná opatření stanovená školním řádem.** **Distribuce NL je trestným činem, užívání NL je porušením školního rádu.**

10.8 Syndrom týraného, zneužívaného a zanedbávaného dítěte (CAN)

Syndrom týraného, zneužívaného a zanedbávaného dítěte (CAN - Child Abuse and Neglect). Jde o **jakoukoliv formu týráni, zneužívání a zanedbávání dětí**, která je pro naší společnost nepřijatelná.

Zákon č. 40/2009 Sb., Trestní zákoník v paragrafech 364 až 368 stanovuje povinnosti, které má každá fyzická osoba v případě podněcování, schvalování, nadřizování, nepřekážení a neoznámení trestného činu. Paragrafy se vztahují na celou škálu trestních činů, oblast násilných činů páchaných na dětech a na týrání dítěte nevyjímaje.

Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí chrání učitele při jeho postupu na ochranu práv dítěte. Je zde přímo vyzýván k tomu, aby v případě podezření na týrání žáka kontaktoval odborníky. Učitelé by se tedy neměli obávat, že udělají kroky, které budou mimo jejich kompetenci. To, aby se pokusili týranému dítěti co

nejúčinněji pomoci, se tak stává nejen součástí zákonné povinnosti, ale i jejich profesionality. Tento zákon navíc výslovně určuje jako povinnost různým institucím, mimo jiné i škole a školskému zařízení, nahlásit případ ohrožení zdraví nebo života dítěte, a to i tehdy, když se objeví pouze podezření na trestný čin. (U fyzických osob je tento postup formulován jako právo, nikoliv jako povinnost.) Zatímco tedy u trestního zákona je potřeba vycházet z hodnověrného, tedy doloženého předpokladu, v případě zákona § 359 stačí mít jen podezření.

Některé znaky zanedbávání:

- Trvalý hlad
- Podvýživa
- Chudá slovní zásoba
- Špatná hygiena
- Zkažené zuby a časté záněty dásní
- Dítě není očkováno proti nemocím
- Nevhodné oblečení vzhledem k počasí
- Nedostatek dohledu – dítě je večer doma samo, venku pobývá dlouho do tmy a bez dozoru apod.
- Vyčerpanost, přepracovanost
- S dítětem se nikdo neučí, nezajímá se o jeho školní povinnosti
- Vyhození z domova

Některé projevy zanedbávaného dítěte:

- Má chudé nebo velmi špatné vztahy s rodiči
- Touží po citu a pozornosti jakéhokoliv dospělého (nedělá rozdíly mezi blízkými a cizími lidmi, vrhá se k cizím dospělým, odešlo by s nimi)
- Je neobvykle unavené až apatické, někdy naopak nezvládnutelné
- Všechno jí hltavě a hladově
- Chodí za školu nebo do ní chodí pozdě
- Má potíže s učením
- Zdráhá se odcházet domů
- Houpá se, cucá věci nebo prsty, kýve hlavou
- Žebrá o jídlo, peníze nebo jiné věci

Postup školy při podezření na CAN:

1. Klíčovým je rozhovor se žákem. Třídní učitel, nebo ten, který má žákovu důvěru, zjistí z výpovědi žáka konkrétní skutečnosti. Nevyšetřuje a nepodsouvá své domněnky a názory.
2. Přímý kontakt učitele se zákonným zástupcem žáka. Pokud má rodič zájem problém pozitivně řešit, společně hledají citlivá východiska vzniklé situace.
3. Pokud zákonný zástupce zájem nejeví, vyrozumí škola o situaci oddělení sociálně právní ochrany dětí příslušného obvodu.

10.9 Poruchy příjmu potravy

Mentální anorexie a bulimie představují ve svých projevech **mezní polohy stravovacího chování od život ohrožujícího omezování příjmu potravy až po přejídání spojené se zvracením nebo jinou nevhodnou kompenzací energetického příjmu**. Pro obě poruchy je příznačný nadměrný strach z tloušťky, nespokojenost s tělem a nadměrná snaha o dosažení štíhlosti a její udržení. Další psychické a zdravotní problémy většinou souvisí s mírou podvýživy a s intenzitou užívaných „metod“ na zhubnutí.

Mentální anorexie je porucha charakterizovaná zejména **úmyslným snižováním tělesné hmotnosti**. Základním kritériem anorexie je nízká tělesná hmotnost (alespoň o 15% nižší než odpovídá věku a výšce) a aktivní snaha hubnout nebo nepřibrat (nemocní někdy popírají snahu hubnout, ale mluví o zdravé výživě a životním stylu). Postupně si zvykají na snížený příjem energie, nadměrnou sebekontrolu v jídle a často i zvýšený energetický výdej, snadno se cítí přejedení. Bývá rozlišován nebulimický (restriktivní) a bulimický (purgativní) typ mentální anorexie, kdy v jejím průběhu dochází k opakovaným epizodám přejídání nebo zvracení, užívání laxativ nebo diuretik.

Mentální bulimie je porucha charakterizovaná zejména **opakujícími se záchvaty přejídání, spojenými s přehnanou kontrolou tělesné hmotnosti**. Rozhodujícím kritériem přejídání je subjektivní pocit ztráty kontroly nad jídlem. Někdy je rozlišován

purgativní (vyskytuje se zvracení, laxativa nebo diuretika) a nepurgativní (ke kontrole hmotnosti jsou využívány přísné diety, hladovky nebo intenzivní cvičení) typ bulimie.

Postup školy při podezření na problém příjmu potravy:

- Škola kontaktuje pediatra, psychologa, popřípadě nabídne možnosti psychoterapeutické pomoci.
- Zesílí monitoring a podporu rodiny.

10.10 Sebepoškozování

Sebepoškozování je komplexní autoagresivní chování, které nemá fatální následky a které lze nejlépe chápout jako nezralou, odpověď na akutní anebo chronický stres, nezvladatelné emoce či myšlenkové pochody. Přestože člověk neznalý problematiky může sebepoškození lehce vnímat jako pokus o sebevraždu, smrt při sebepoškozujícím aktu na rozdíl od sebevražedného pokusu není v naprosté většině případů motivem a cílem jednání (ač je ve skupině poškozujících se dětí a mladistvých statisticky osmkrát vyšší výskyt sebevražd než v běžné populaci).

Za patologické sebepoškození se obecně nepovažuje poranění, které je v dané kultuře tolerované a jehož primárním cílem je dekorace těla (v naší kultuře typicky piercing a tetováž), sexuální uspokojení, spirituální zážitek v rámci rituálních praktik či začlenění se do skupiny vrstevníků nebo demonstrace vlastní hodnoty mezi nimi (snaha být „cool“ a „in“).

Nejčastěji pozorovaným sebepoškozujícím chováním je:

- Řezání (žiletkou, střepem atd.)
- Pálení kůže

Jinými formami jsou:

- Škrábání
- Píchání jehlou
- Rozrušování hojících se ran
- Značkování rozpáleným kovem
- Obrušování popálené kůže

- Kousání, údery, nárazy
- Dloubání, tahání kůže a vlasů/ochlupení

Sebepoškozování typicky začíná ve věku od 12 do 15 let, ale výjimkou není ani první poškození se kolem 7 let nebo i dříve, může trvat týdny, měsíce nebo roky. V mnoha případech má SP spíše cyklický průběh, je praktikováno v určitých obdobích, pak vymizí a po přestávce se opět objevuje. Téměř vždy však poškozující se dítě zažívá – zpochybňování správnosti, odůvodněnosti jeho pocitů a interpretací situací blízkými dospělými.

U části dětí je poškozování součástí procesu hledání vlastní životní filozofie a stylu, snahy o nonkonformitu, resp. vymezení své identity ve světě – typickými představiteli této skupiny jsou příslušníci subkulturního emo a gotik. Bližší informace o subkulturních viz samostatná příloha Subkultury. Sebepoškozování těchto dětí vykazuje několik zásadních rozdílů proti typickému sebepoškozování popsanému výše – děti se neizolují, svá zranění často netají, naopak považují SP za společné téma, včetně často až hororových fotografií, sdílených přes internet.

Ač rodiče a učitelé často vnímají SP jako manipulaci, primární a vědomá snaha dosáhnout výhod, trestat okolí nebo mu způsobit výčitky svědomí nebývá tak častá.

Přímým spouštěcím SP bývá nejčastěji pocit ztráty a opuštění, pocit studu, kritika. Emoce, které jsou nejčastěji přítomny před SP (ale i po něm), jsou zlost na sebe a smutek. Aktu sebepoškození téměř vždy předchází izolace, někdy se však děti poškozují v přítomnosti kamaráda či ve skupině.

Nespecifická primární prevence:

- Posilovat schopnosti zvládat zátěž (schopnost zvládat zátěž obecně v populaci klesá) – součást univerzálních i cílených preventivních přístupů (např. umožnit mladým lidem v rámci školních a mimoškolních aktivit poznat a vyzkoušet různé metody zvládání stresu a negativních emocí).
- Rozeznávat a rozvíjet své existující pozitivní silné stránky a rozvíjet je.
- Naučit obracet se na druhé a navazovat s nimi vztahy autentickým a smysluplným způsobem a účastnit se aktivit, při kterých mohou pocitovat smysluplnou vazbu a sounáležitost.

Specifická primární prevence:

- Nevysvětlené popáleniny, řezné rány, jizvy a jiné shluky stop na kůži, běžným místem sebepoškození bývají paže, zápěstí a předloktí nedominantní horní končetiny, ale stopy sebepoškozování se mohou vyskytnout prakticky na kterékoli části těla.
- Ročnímu období nepřiměřené oblečení (dlouhé rukávy a dlouhé kalhoty v létě), potítka a jiné krytí zápěstí, vyhýbání se aktivitám, které vyžadují odhalení těla (plavání, tělocvična), obvazy a náplasti.
- Netyrické osobní věci (žiletky a jiné pomůcky, použitelné k řezání či úderům).
- Nárůst známk deprese či úzkosti.
- Neuvěřitelné nebo neúplné historky jako odpověď na cílené dotazy.

Postup školy při podezření na sebepoškození žáka:

- Posuzuje aktuální riziko závažného sebepoškození a odešle dítě, při zvlášť závažných případech i proti vůli rodičů, do spádového psychiatrického zařízení.
- Kontaktuje rodinu, systematicky s ní dlouhodobě spolupracuje.
- Předá dítě školnímu psychologovi.
- Motivuje dítě a rodinu k návštěvě specialisty, psychologická/psychiatrická ambulance.
- Stanovuje jasně hranice a pravidla na půdě školy.

10.11 Homofobie

Homofobie v nejširším slova smyslu zahrnuje postoje a chování vyjadřující nepřátelství vůči lidem s menšinovou sexuální orientací či pohlavní identitou, respektive vůči lidem, kteří vybočují z běžných genderových norem.

Projevy homofobie škola řeší jako přečin šikany

10.12 Subkultury

Subkultury jsou přirozenou součástí života dospívajících, inklinace k nim se začíná výrazně projevovat od 13. roku života. V rámci psychického vývoje tato příslušnost představuje důležitou součást přechodu mezi dětstvím a dospělostí.

Negativním dopadem příslušnosti k některým subkulturnám může být osvojení si některých forem rizikového chování, nejčastěji různé formy závislostního jednání (konzumace nejrůznějších drog či ulpívání na jednom typu činnosti). Kromě tohoto „filozofického“ pohledu mají subkultury klíčovou vlastnost jako **platforma pro setkávání jedinců jedné generace** a kromě pocitu sounáležitosti vytvářejí prostor pro navazování intimnějších a také milostních a sexuálních vztahů. Pocit blízkosti s ostatními dává jedinci jistotu, že (zjednodušeně řečeno) nebude sám. Subkultury jsou tedy pro dospívající klíčovým prostorem, z toho vyplývajícím rizikem je skutečnost, že jedinec může být ochotnější a povolnější k činnostem, které by za jiných okolností odmítal.

- Zástupné ztotožnění – zpravidla dočasná příslušnost k dané skupině, naivní ztotožnění se s hodnotami, možná fluktuace mezi jednotlivými subkulturnami.
- Pravé ztotožnění – relativně stálá příslušnost, dlouhodobý vlastní přístup, častá je aktivní angažovanost v realizaci společných akcí apod.

10.12.1 Anarchismus

Mezinárodní politické hnutí, které odmítá jakoukoliv formu státního zřízení a aplikaci centrální moci na řízení či omezování života jednotlivce. Klíčovým pojmem zde je osobní svoboda. Toto politické hnutí neakceptuje zřízení, kde je uplatňována moc člověka nad druhým člověkem

Rizika: Chování členů této subkultury může být namířeno proti autoritám, pravděpodobně bude patrný odpor vůči nařízením, pravidlům, školní disciplíně apod. Jednotlivci vyznávající tuto ideologii se budou stavět na odpor vůči represivním postupům a budou velmi citliví na jakoukoliv formu byť jen domnělé nespravedlnosti ze strany autorit. Budou mít však pravděpodobně zájem se vzdělávat a budou ochotni k diskusi na společenská témata. U jedinců, kteří patří mezi radikální skupiny v rámci anarchistického hnutí, lze předpokládat, že se budou účastnit demonstrací a také střetů s příslušníky nacionalisticky a rasisticky orientovaných skinheads, neonacistických uskupení apod.

10.12.2 Emo

Subkultura **vycházející z punku**, vyznačující se **výraznou vnější image**, doprovázená deklarovanou i skutečně prožívanou **emocionální citlivostí, bohatými vnitřními prožitky, přemýšlivostí a inklinací k různým formám umění**.

Součástí vnější image jsou výrazné účesy (černé, rovné vlasy, česané na „patku“), upnuté džíny a triko se spíše strohými nápisy, boty značky Converse. Časté je používání odznaků, tenisových nátepníků, výrazných pásků a dalších doplňků.

Se subkulturnou není spojena žádná politická či ideologická orientace

Rizika: Chování členů této subkultury může být namířeno proti autoritám, pravděpodobně bude patrný odpor vůči nařízením, pravidlům, školní disciplíně apod. Jednotlivci vyznávající tuto ideologii se budou stavět na odpor vůči represivním postupům a budou velmi citliví na jakoukoliv formu byť jen domnělé nespravedlnosti ze strany autorit. Budou mít však pravděpodobně zájem se vzdělávat a budou ochotni k diskusi na společenská téma. U jedinců, kteří patří mezi radikální skupiny v rámci anarchistického hnutí, lze předpokládat, že se budou účastnit demonstrací a také střetů s příslušníky nacionalisticky a rasisticky orientovaných skinheads, neonacistických uskupení apod.

Rizika: možná apatie vůči školním povinnostem, výrazná až provokující image, u labilních jedinců známky sebepoškozování

10.12.3 **Gothic/Witch**

Hudební a módní kultura vycházející z post-punku a metalu na počátku 80. let 20. století. Využívá odkazy na „gotické“ romány z 19. století, využívá vizuální stránky hororových filmů a ladění temné a melancholické hudby. Je spojena především s velmi výrazným zevnějškem, zejména pak výrazným líčením (i chlapci), využíváním výhradně černé barvy, stříbrných cvočků, ostnů a jiných kovových prvků včetně piercingu. Běžní členové však zpravidla jeví spíše zájem o kulturu a umění, často čtou beletrie či básně (spíše vážně až tragicky laděné), zajímají se o temné stránky existence člověka (např. smrt, násilí nebo deprese), spíše však z „teoretického hlediska.“

Rizika: horší navazování běžných sociálních kontaktů, časté předsudky okolí, v ojedinělých případech podpora již existujících patologií – např. depresivita či sklon k násilí

10.12.4 **Hip-hop**

Jedná se především o hudbu a s ní spojený životní styl. Subkultura vychází z afroamerických a hispánských subkultur předměstí amerických měst ze 70. let 20. století. Reflektuje život nižších socioekonomických vrstev bez jasné perspektivy, stojících mimo zájem většiny. **Hodnotově** je subkultura orientovaná **proti jakýmkoliv** formám

rasismu, materialismu, sexismu a dalším **formám diskriminace** nebo domnělé redukce života a vztahů na zisk a bohatství.

Rizika: tvorba graffiti (přestupek), konzumace marihuany, dlouhodobá rezignace na školní povinnosti – výrazná a dlouhotrvající demotivace

10.12.5 Punk

Hnutí, **hudební a životní styl** formovaný v první polovině 70. letech 20. století **jako protest vůči vládnímu establishmentu a kulturnímu mainstreamu**. Punk v sobě zosobňuje protest vůči jakékoliv formě **státní autority** a vůči **většinově sdílené hodnotě peněz a majetku**.

Součástí vnějších znaků hnutí punk jsou velmi výrazné účesy (tzv. „číra“), vysoké pevné boty, kožená nebo džínová bunda s cvočky a nášivkami. Není to však nutnou podmínkou.

Hudba se vyznačuje živelnou energií a přirozenou, neškolenou instrumentací. Členové hnutí také obsazují neobydlené budovy a na těchto místech zakládají lokální kulturní centra, tzv. squaty (což je fenomén alternativního způsobu života). **Hnutí je politicky výrazně levicové**, v některých svých podobách splývá s idejemi anarchismu, často se vymezuje vůči nejrůznějším **formám diskriminace a podporuje emancipaci žen**.

Rizika: možná dlouhodobá rezignace na „běžné“ hodnoty, riziko záškoláctví, sníženého prospěchu, obtíže s autoritami – zejména nekázeň, drzost, nadměrná konzumace alkoholu, okrajově také marihuany, přestupky vůči veřejnému pořádku, zejména na politických akcích (zejména pak členové anarchistických hnutí, specificky pak hnutí AntiFa).

10.12.6 RPG komunity/sítové PC hry

RPG, tedy Role-playing games jsou **epické, dlouhodobé skupinové hry** odehrávající se ve fiktivním („fantasy“) **světě**. Specifikum těchto her je to, že se účastník věnuje rozvoji vlastní herní postavy, která je součástí světa, jenž má vlastní vývoj, důležité milníky a události, a zároveň je také (ve skutečném světě) součástí komunity spoluhráčů.

Rizika: možné „vzdálení se“ od reality a postupná ztráta zájmu o školní a jiné povinnosti, snížené množství prožitků nejrůznější povahy z reálného světa (např. prožitá láska, přátelství, zábava apod.), možná tvorba závislosti při zvýšené frekvenci hraní.

10.12.7 Skinheads

Tato subkultura vznikla v Anglii v 60. letech 20. století jako opozice k „umírněným“ proudům dělnických a uměleckých subkultur. V ČR jsou s pojmem skinheads identifikovány spíše skupiny vyznávající **nacionalistickou**, v extrému **až neonacistickou ideologii**, ve skutečnosti však lze za „skinheads“ označit celou řadu dílčích názorových a ideologických proudů, které s neonacismem a rasistickými postoji nemají nic společného (např. Redskins, S.H.A.R.P. apod.).

Rizika: vyšší riziko agresivního chování (např. konflikty s radikálními anarchistickými skupinami či Romy); možné podílení se na protizákonných aktivitách ve smyslu činností ukotvených v trestním zákoníku v paragrafu „Podpora a propagace hnutí směřujících k potlačení práv a svobod člověka“, zločinů z nenávisti, popírání genocidy .

Intervence školy v otázce subkultur:

1. Nespecifická primární prevence v oblasti subkultur je zaměřená na vytváření bezpečného prostředí, v jehož rámci se mohou subkultury bezpečně rozvíjet a projevovat.

- Podporuje otevřenosti k názorům druhých (tolerance k názorové pluralitě).
- Rozvíjí dovednosti naslouchat, podporuje třídní kolektivy.
- Nastavuje organizační a vztahová pravidla uvnitř skupiny (třídy, školní komunity).
- Příslušnost k jakémkoliv subkultuře není zdroj nebezpečí pro jedince, ani pro skupinu v jeho okolí.

2. Specifická prevence v oblasti subkultur se zaměřuje na jednotlivé rizikové faktory provázející jednotlivé typy subkultur:

- Seznámení se skutečnou historií a vývojem jednotlivých subkultur a informace o jevech, které mohou být pro jedince a jeho okolí rizikové.
- Samotná příslušnost k subkultuře ještě neznamená a nenese automaticky nebezpečí výskytu rizikového chování. Negativní pohled na danou subkulturu může být výsledkem vlastních předsudků.
- Akceptujeme příslušnost žáka k subkultuře jako jeho vývojovou potřebu, nezesměšňujeme jej, nekomentujeme to, co lze z pohledu dospělého jedince považovat za nevhodné či směšné.

- Případná kritika je směrována na daného jedince a jeho chování, nikoliv na jeho příslušnost k dané skupině. Možná rizika dané subkultury bereme jako možnost, ne jako jistotu.
- Skutečnost, že v rámci dané subkultury existuje zvýšené riziko rizikového chování, ještě neznamená, že tak jednají všichni.
- Specifická intervence je řízena povahou rizikového chování (viz. postup školy při závislosti na NL, záškoláctví apod.)

10.13 Rizikové sexuální chování

Rizikové sexuální chování může negativně ovlivňovat jedince, který se ho dopouští, a to jak v čase, kdy se odehrává, tak i v budoucnosti. Následně se může projevit ve vývoji psychiky (např. posun hodnot, posílení manipulativních schopností, opoštělost emocionality), v psychologicko-sexuologické oblasti (např. psychosexuální nezralost, preference patologických sexuálních aktivit, upřednostňování virtuálního erotického materiálu před normálním lidským kontaktem, nejasná, resp. nevyhraněná sexuální orientace apod.), ve zdravotní (např. pohlavně přenosné nemoci včetně HIV/AIDS, narkomanie) a sociální oblasti (navazování neadekvátních sociálních vazeb, ztráta vztahů nebo nekvalitní vztahové vazby, problémy v rodině atd.)

Ve škole k rizikovému sexuálnímu chování patří **předčasný začátek pohlavního života** (do této skupiny řadíme také zvýšenou **konzumaci pornografie před 15. rokem života**), **prostituční chování**, prezentování vlastních erotických materiálů na internetu a jakýkoliv sexuální styk.

Dítě může být buď aktivním konatelem rizikového sexuálního chování, nebo jeho obětí.

Intervence školy v oblasti rizikového sexuálního chování:

- zprostředkování veškerých informací o sexuálním životě ve spojitosti s odpovědností k sobě a partnerovi.
- informace o sexuálně přenosných nemocích
- paragrafy a znásilnění, kam se obrátit v případě nouze, nebo ohrožení.
- každé tvrzení žáka ohledně sexuálního násilí je bráno vážně, nepodceňuje se. Učitel ho nehodnotí, to náleží až soudnímu znalci.

V Praze dne 1. 9. 2021

ředitel školy	Mgr. Miroslav Buchar
zástupce školy pro I. stupeň	Mgr. Jana Kůstka
zástupce školy pro II. stupeň	Mgr. Pavla Fabíková
metodik prevence	Mgr. Jana Kůstka
výchovný poradce	Mgr. Ludmila Nevařilová

Miroslav Buchar
J. Kůstka
P. Fabíková
J. Kůstka
Ludmila Nevařilová

Základní škola, Praha 10,
Břečťanová 2919/6,
příspěvková organizace